

Franciszek Haber

Poetycki wizerunek morza

Morze w poezji polskiej (2)

Antoni Madej (1899-1989), poeta, publicysta, tłumacz. Z zawodu nauczyciel, po wojnie skazany w politycznym procesie na 7 lat więzienia, miał zakaz publikacji, nie wydano wtedy żadnego tomu poezji, które stworzył. Prezentowany cytat pochodzi z wiersza *Śpiew barek rybackich*:

(...)
Owiały nas boże wiatry
Wykapały deszcze srogich burz.
Nasze żagle i liny natarł
zachód krwawą purpurą zórz. (...)

Jan Bolesław Ożóg (1913-1991), poeta, prozaik, eseista, krytyk, „poeta wsi”. Cytat pochodzi z wiersza *W lipcowy czas*:

(...)
Krzyk mew jak z pola płacz pastucha
do sosen nad wydymami mknie.
Boja czerwona na łańcuchu
na brzeg się jak owczarek rwie. (...)

Krzysztof Kamil Baczyński (1921-1944), poeta okresu wojny, zginął w powstaniu. Tak pisał o morzu w wierszu *Legenda*:

(...)
Wydęte karawele o żaglach z czerwonych motyli,
pachnące cynamonem, pieprzem i imbirem,
pływają po morzach mosiężnych, a w tyle
delfiny ciągną – jak antyczne liry. (...)

Lesława Urbańska – poetka okresu międzywojennego, niezrzeszona. Prezentowany cytat pochodzi z wiersza *Dobranoc*:

(...)
Zasypia morze... Cicho drży
Perłami kryta fala,
Szafirem jeszcze z lekka skrzy –
Sen idzie mglisty z dala (...)

Po drugiej wojnie światowej rodzą się wiersze inspirowane faktem odzyskania przez Polskę rozległego pasa brzegu morskiego wraz z portami. Powstało wiele szkół edukacji morskiej, klubów i organizacji żeglarskich. To z pewnością dało mocne podwaliny twórczości poetyckiej przesiąkniętej morzem. Na ogół są to wiersze reportażowe z odbytych rejsów czy fascynacje z obcowania z żywiołem morskim. Wśród poetów niewiele jest jednak żeglarzy. Aleksander Rymkiewicz, Andrzej Żuławski, Franciszek Haber, Joanna Rafalska-Nadolna; żeglarskie wiersze dla dzieci pisze dziennikarz i żeglarz Zdzisław Szczepaniak.

Pierwsza powojenna antologia *Morze* opracowana przez Janusza Stępowskiego

została wydana w 1952 roku przez MON, a dziesięć lat później, bo w 1962 roku ukazuje się na prawach rękopisu antologia *Księga morza* opracowana przez Eugenię Kochanowską i wydana przez Wojewódzki Dom Twórczości Ludowej w Gdańsku.

W 1969 roku ukazała się antologia *Poeci i Morze* w opracowaniu Leszka Proroka, a w 1977 wychodzi antologia *Morze u poetów*, przygotowana przez poetę Zbigniewa Jankowskiego. Rok 1987 przynosi antologię (ok. 80 wierszy) pt.: *Przylądki dobrych nadziei* – wydaną przez Grażynę Jankowską.

Dopiero antologia z 2010 roku, przygotowana przez Jacka Czajewskiego profesora Politechniki Warszawskiej, kapitana wielkich żaglowców, żeglarza z krwi i kości, autora wielu uznanych podręczników do nauki żeglarstwa, stała się wydarzeniem wśród poetów marynistów. Jest to najobszerniejsza tego typu pozycja wydawnicza w polskiej literaturze. Liczy ponad 350 wierszy 165 poetów.

Pojawiają się nowe publikacje żeglarzy oraz uznanych poetów, gdzie morze wciąż zaznacza swoją obecność. Również poeta Zbigniew Jankowski wydał ponownie w 2013 roku przeredagowaną antologię, tym razem pt.: *Morza polskich poetów. Wiersze i wypowiedzi. Antologia*. Pomija ona jednak wielu poetów morza, być może dlatego, że autor przygotował ją do druku w 2006 roku, a w momencie wydania niewiele dodał. Zresztą jak sam pisze część poetów nie jest poetami morza.

Z pewnością przyczyniły się do wzrostu zainteresowania tematyką morską nagrody i konkursy. Od 1958 roku literacka nagroda marynistyczna im. Mariusza Zaruskiego ustanowiona przez Klub Marynistów, dziś Stowarzyszenie Marynistów Polskich czy przyznawana od 1979 roku przez Stowarzyszenie Kołobrzeskich Poetów Nagroda Literacka im. Marcina Borzymowskiego za poezję lub prozę tematycznie związaną z morzem oraz prestiżowa Nagroda Literacka im. Leonida Teligi przyznawana od 1971 roku przez redakcję miesięcznika *Żagle*.

Poniżej prezentowane są cytaty wierszy morskich znanych i uznanych poetów, gdzie morze jest ciszą, straszliwym orkanem, potopem, zagładą.

Mieczysław Jastrun (1903-1983), poeta, prozaik, eseista, tłumacz, prezentujący lirykę refleksyjno-filozoficzną i moralistyczną. Tak

pisał o morzu w wierszu *Przypływ*:

(...)
Morze rzuciło mi na głowę
Zastonę rozpryskaną w tęczę.
Na brzegu jak w muzyce kłęczę
Czy też w kwitnącą otchłan lecę,
Czy słucham wiarołomnej mowy
Fali leniwej i kobiecej. (...)

Bronisław Miazgowski (1909-1981), poeta, prozaik i publicysta, redaktor pism morskich, żeglarz, współpracował z Mariuszem Zaruskim. Wiersze z wielu lat wydał w zbiorze *Dom pod Zodiakiem* w 1967 roku. Cytat pochodzi z wiersza *Dwie róże*:

(...)
Wiadomo – wśród kwiatów
króluje róża
wśród róż – róża wiatrów
wśród wiatrów – burza (...)

Aleksander Rymkiewicz (1913-1983), poeta związany przed wojną z wileńską grupą poetycką „Żagary” Cytat pochodzi z wiersza *Pod śniegiem żagla*:

(...)
Jakże morze miarowo kołysze,
białą smugą za rufę się ściele,
po widnokrąg srebrnymi smyczkami
rozegrały się morskie kapele. (...)

Juliusz Żuławski (1910-1999), poeta, prozaik, także tłumaczył anglosaską poezję morską. Cytat pochodzi z wiersza *Na dzień uwolnienia Gdyni*:

(...)
Zieleni morskiej w przestworzach
ciężar złych dni nie zamroczył –
boś zawsze miał kawał morza
w sercu i oczach. (...)

Jerzy Hordyński (1919-1998), poeta, prozaik, eseista, tłumacz. Redaktor *Życia Literackiego*, potem *Twórczości*. Od 1961 roku za granicą, głównie we Włoszech. Zamieszczony cytat pochodzi z wiersza *Kropła oceanu*:

(...)
I oto stoję wreszcie twarzą w twarz
z bezmiarem wód. Jakże inny jestem.
Atlantyk mnie rozpina jak żagiel na wietrze.
Wszystko, co ludzkie, jest mi obojętne.

Franciszek Fenikowski (1922-1982), poeta, powieściopisarz, dramaturg, eseista, krytyk teatralny i bajkopisarz. Należy do najwybitniejszych polskich marynistów. Cytowany fragment pochodzi z wiersza *Bal*